

(ECLI): Το Αναγνωριστικό Ευρωπαϊκής Νομολογίας και η υλοποίησή του στο Συμβούλιο της Επικρατείας

Ελένη Κεφαλή, Νομικός, Διευθύντρια για τη Δικαιοσύνη και την Ανάπτυξη στο Ινστιτούτο για τη Δικαιοσύνη και την Ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου

Η εθνική νομολογία εντός της ευρωπαϊκής έννομης τάξης

Η πρόσβαση στις δικαστικές αποφάσεις έχει βελτιωθεί σημαντικά σε πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, καθώς τα δικαστήρια δημοσιεύουν, έστω και επιλεκτικά, κάποιες από τις αποφάσεις τους στο διαδίκτυο. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις η πραγματική προσβασιμότητα σε αυτά τα αρχεία αποφάσεων είναι προβληματική, καθώς υπάρχει έλλειψη κοινών κωδικών αναγνώρισης και μεταδεδομένων, δεν περιέχονται αναφορές αναγνώσιμες από τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές κ.λπ.

Σε ένα περιβάλλον συναλλαγών στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας ατόμων, αγαθών και υπηρεσιών που οδηγεί σε μια έννομη τάξη που γίνεται ολοένα και πιο ευρωπαϊκή, οι εθνικοί δικαστές δεν μπορούν να διαδραματίσουν τον ρόλο που τους αρμόζει, εάν δεν έχουν πρόσβαση σε νομολογία των δικαστηρίων άλλων κρατών μελών, πολύ περισσότερο δε όταν η προσβασιμότητα σε δημοσιευμένες δικαστικές αποφάσεις είναι ήδη προβληματική εντός των εθνικών τους δικαιοδοσιών. Το ΔΕΚ (ήδη ΔΕΕ) με την απόφαση Cilfit του 1982¹, διατύπωσε την υποχρέωση των εθνικών δικαστών να συμβουλευούνται τις αποφάσεις των δικαστηρίων άλλων κρατών μελών σε υποθέσεις κατά τις οποίες αναδύονται ζητήματα ευρωπαϊκού δικαίου, ενώ, αρκετά χρόνια αργότερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Ψήφισμά του της 9ης Ιουλίου 2008 σχετικά με τον ρόλο του εθνικού δικαστή στο ευρωπαϊκό δικαστικό σύστημα (2007/2027(INI))², τόνισε τη σημασία των πληροφοριών αυτών και ζήτησε τη δημιουργία και βελτίωση των κατάλληλων βάσεων δεδομένων.

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, της ψηφιακής πληροφορίας και του διαδικτύου έδωσε νέα κίνητρα και ισχυρή ώθηση στην ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών, οι οποίες όμως βρέθηκαν εκ νέου αντιμέτωπες με τα προφανή προβλήματα που προκύπτουν από την πολυγλωσσία, την ύπαρξη πολλών εθνικών δικαιοδοσιών αλλά και από την πλήρη έλλειψη μιας κοινής αρχιτεκτονικής δόμησης των πληροφοριών. Προς αυτήν την κατεύθυνση, στις 22 Δεκεμβρίου 2010, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε τα «Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Αναγνωριστικού Ευρωπαϊκής Νομολογίας (ECLI) και μιας ελάχιστης δέσμης ενιαίων μεταδεδομένων για τη νομολογία»³ ως απαραίτητο δομικό στοιχείο για την οικοδόμηση μιας τέτοιας αρχιτεκτονικής.

Συνοπτική παρουσίαση του ECLI

Για πολλές δεκαετίες και σε πολλές χώρες, οι δικαστικές αποφάσεις ταυτοποιούνται και παρατίθενται είτε με τον συνδυασμό του δικαστηρίου, της ημερομηνίας απόφασης και τον αριθμό απόφασης είτε με ένα ολόκληρο φάσμα άλλων συστημάτων αρίθμησης. Ήδη στην προ-ψηφιακή εποχή η πολυπλοκότητα και η ασυμβατότητα των συστημάτων αυτών αρίθμησης οδήγησε σε χρόνους και ενοχλητικές επιπλοκές για την αναζήτηση και την παραπομπή σε νομολογία. Στη σημερινή κοινωνία της πληροφορίας -με ταχύως αναπτυσσόμενες και διαθέσιμες στο κοινό βάσεις δεδομένων- η έλλειψη μοναδικών και μόνιμων αναγνωριστικών για τη νομολογία έχει αναδειχτεί ως ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια για την προσβασιμότητα στις δικαστικές αποφάσεις, ιδίως σε διασυνοριακό πλαίσιο.

Το ECLI έχει στόχο να προσφέρει τις βασικές αρχές για την επίλυση αυτών των ζητημάτων. Αποτελείται από πέντε συνιστώσες: αναγνωριστικό, σχήμα μεταδεδομένων, δομή διακυβέρνησης, ιστοσελίδα ECLI και μηχανή αναζήτησης ECLI.

Πιο σημαντικό και πιο ορατό είναι το αναγνωριστικό, το οποίο αποτελείται πάντοτε από πέντε στοιχεία:

- Τη συντομογραφία «ECLI».
- Τον κωδικό της χώρας στην επικράτεια της οποίας εκδόθηκε η δικαστική απόφαση.
- Τον κωδικό του δικαστηρίου.
- Το έτος της απόφασης, το οποίο καταγράφεται με τέσσερα ψηφία.
- Έναν τακτικό αριθμό, που πρέπει να είναι μοναδικός, κατά την έννοια ότι δεν πρέπει να υπάρχουν περισσότερες από μία δικαστικές αποφάσεις του ίδιου δικαστηρίου στο ίδιο έτος με τον ίδιο τακτικό αριθμό.

Υλοποίηση του ECLI

Έξι χρόνια μετά την υιοθέτηση των σχετικών Συμπερασμάτων από το Συμβούλιο της ΕΕ, το ECLI έχει εφαρμοστεί σε δημόσιες βάσεις δεδομένων σε δέκα κράτη μέλη (Τσεχία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ολλανδία, Αυστρία, Σλοβενία, Σλοβακία και Φινλανδία) και σε τρία ευρωπαϊκά δικαστήρια (το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και το Συμβούλιο Προσφυγών του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ). Επιπλέον, οκτώ κράτη μέλη βρίσκονται στη διαδικασία της αρχικής εισαγωγής του ECLI σε δημόσιες βάσεις δεδομένων τους (Βέλγιο,

Βουλγαρία, Δανία, Εσθονία, Κροατία, Ιταλία, Λετονία και Ρουμανία). Πολύ σύντομα, τα κράτη μέλη / οργανισμοί που έχουν εισάγει το ECLI θα ανέρχονται σε είκοσι ένα.

Λειτουργίες και περιεχόμενο του ECLI στην Ευρωπαϊκή Δικτυακή Πύλη Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης (European e-Justice Portal-EEJP)

Η Ευρωπαϊκή Δικτυακή Πύλη Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης (European e-Justice Portal-EEJP) διαθέτει δύο λειτουργίες που σχετίζονται με το ECLI: i) την Ιστοσελίδα ECLI⁴, η οποία περιέχει γενικές πληροφορίες για το ECLI, καθώς και πληροφορίες ανά κράτος μέλος ή διεθνή οργανισμό που εφαρμόζει το ECLI και ii) τη Μηχανή Αναζήτησης ECLI (ECLI Search Engine - «ESE-EEJP»⁵, η οποία δημιουργήθηκε και συντηρείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λειτουργεί από τον Μάιο του 2016. Η μηχανή αναζήτησης ECLI είναι πλήρως ενσωματωμένη στην Πύλη Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης (e-Justice portal), και, ως εκ τούτου, προσφέρει όλα τα χαρακτηριστικά και τις λειτουργίες της πύλης καθώς και μια πλήρη πολυγλωσσική εμπειρία στον χρήστη σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ. Δεδομένου ότι ο βασικός λόγος που οι επαγγελματίες νομικοί χρησιμοποιούν τη μηχανή αναζήτησης ECLI είναι το ενδιαφέρον τους για την εθνική νομολογία που αφορά στην ερμηνεία ή εφαρμογή κοινοτικής νομοθεσίας, έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε να είναι φιλική προς τον χρήστη ενώ παρέχεται η δυνατότητα τόσο για απλή όσο και για προηγμένη λειτουργία αναζήτησης νομολογίας. Πιθανώς, λόγω και της καθυστέρησης που παρουσιάστηκε στην οργάνωση και θέση σε λειτουργία της Μηχανής Αναζήτησης ECLI, δεν έχουν συνδέσει όλα τα δικαστήρια / κράτη μέλη που έχουν εφαρμόσει το ECLI τις βάσεις δεδομένων τους στη μηχανή αναζήτησης. Επί του παρόντος έχουν συνδεθεί στην ESE-EEJP το Δικαστήριο της ΕΕ, το Συμβούλιο Προσφυγών του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, καθώς και οκτώ κράτη μέλη: η Τσεχία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Σλοβενία, η Φινλανδία και η Ελλάδα.

Μία σημαντική προστιθέμενη αξία του ECLI είναι ότι και βάσεις δεδομένων τρίτων μπορούν να συνδέσουν εύκολα το περιεχόμενό τους στη μηχανή αναζήτησης, εφόσον έχει αποδοθεί ECLI στις εγγραφές της εν λόγω βάσης. Η Ένωση των Συμβουλίων Επικρατείας και των Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ACA-Europe) έχει ήδη συνδέσει τη βάση δεδομένων της JURIFAST με αποτέλεσμα οι χρήστες να ενημερώνονται για την ύπαρξη π.χ. περιλήψεων αποφάσεων στα γαλλικά και τα αγγλικά που περιλαμβάνονται στη JURIFAST χωρίς να χρειάζεται να αναζητήσουν τη νομολογία ξεχωριστά στην ως άνω βάση δεδομένων.

Επί του παρόντος, σχεδόν 3,8 εκατομμύρια αποφάσεις έχουν συμπεριληφθεί στο ευρετήριο της μηχανής αναζήτησης ECLI, με τις περισσότερες από αυτές να είναι από την εντυπωσιακή βάση δεδομένων της Ισπανίας, αλλά και οι αποφάσεις από τους λοιπούς παρόχους δεδομένων συνθέτουν μία πολύ σημαντική συλλογή αποφάσεων.

Διαδικασία σε εξέλιξη - πρωτοβουλίες για το μέλλον

Παρά την ύπαρξη του ECLI, ως ενός μοναδικού κωδικού αναγνώρισης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλη την Ευρώπη για την παράθεση και αναζήτηση αποφάσεων από κάθε δικαστήριο

Παράδειγμα απόδοσης Κωδικού ECLI σε απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας

σε συνδυασμό με μία κοινή πολυγλωσσική μηχανή αναζήτησης που έχει τη δυνατότητα να ευρετηριάζει εκατομμύρια δικαστικές αποφάσεις από οποιονδήποτε πάροχο δεδομένων, εξακολουθούν να υφίστανται ακόμα πολλά παράπονα ανάμεσα σε επαγγελματίες νομικούς, πανεπιστημιακούς και απλούς πολίτες που αναζητούν δικαστικές αποφάσεις. Το ECLI αποτελεί το πρώτο και απαραίτητο δομικό στοιχείο, ένα πρώτο βήμα, σε μια ευρύτερη προσπάθεια για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στις δικαστικές αποφάσεις. Απαιτούνται περισσότερα δομικά στοιχεία, μεγαλύτερη ανάληψη πρωτοβουλίας και πίστη στον ευκαίριο σκοπό από την ευρωπαϊκή νομική κοινότητα, ενώ οι ίδιες οι δικαστικές αρχές καλούνται να αναλάβουν την ευθύνη που τους αναλογεί για την παροχή των ζητούμενων δεδομένων.

Ως τέτοια βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση μπορούν συνοπτικά να αναφερθούν τα εξής:

1. Χρήση του ECLI για παραπομπές. Η πραγματική απόδοση ECLI σε δικαστικές υποθέσεις σε δημόσιες βάσεις δεδομένων είναι ένα πρώτο βήμα προς τη συμβολή στη βελτίωση της διασυννοριακής προσβασιμότητας στη νομολογία, αλλά η χρήση του ECLI σε αναφορές και παραπομπές είναι ένα σημαντικό δεύτερο βήμα. Τούτο δε είναι πιο σημαντικό στις έννομες τάξεις που έχουν εφαρμόσει το ECLI στον μέγιστο δυνατό βαθμό του. Στις αποφάσεις του ΔΕΕ το ECLI συνδυάζεται με τη συνήθη ονομασία της απόφασης και τον αριθμό υπόθεσής της, ενώ σε διάφορα κράτη μέλη το ECLI εξελίσσεται στον προτιμώμενο τρόπο αναφοράς και παραπομπής της επικαλούμενης δικαστικής απόφασης.

2. Μεταφράσεις. Η γλώσσα αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για έναν νομικό επαγγελματία προκειμένου να βρει, να διαβάσει και να κατανοήσει αποφάσεις από άλλα κράτη μέλη. Παρά την ύπαρξη κοινής γλώσσας μεταξύ κάποιων χωρών, την αναμφισβήτητη κεντρική θέση κάποιων γλωσσών της ΕΕ (αγγλικά, γαλλικά και τα γερμανικά, που μπορούν να διαβαστούν από πολλούς) ή την ύπαρξη ορισμένων γλωσσών που μπορεί να γίνουν κατανοητές σε γειτονικές χώρες (όπως η Σουηδία και η Δανία, ή της Τσεχίας, της Σλοβακίας και της Πολωνίας), πολλές γλώσσες (π.χ. Μάλτα, εσθονική ή ουγγρική) γίνονται κατανοητές μόνο από τους εθνικούς δικαστές.

Ως εκ τούτου, μεταφράσεις -ή τουλάχιστον περιλήψεις μεταφράσεων και τουλάχιστον για τις σημαντικότερες αποφάσεις- είναι απαραίτητες για την ενημέρωση των νομικών επαγγελματιών στο εξωτερικό για τις νομικές εξελίξεις. Αν και οι μηχανικές μεταφράσεις έχουν βελτιωθεί, ο νομικός τομέας απαιτεί την ανθρώπινη παρέμβαση στις μεταφράσεις προκειμένου να εκφραστεί όσο >

(ECLI): Το Αναγνωριστικό Ευρωπαϊκής Νομολογίας και η υλοποίησή του στο Συμβούλιο της Επικρατείας (συνέχεια)

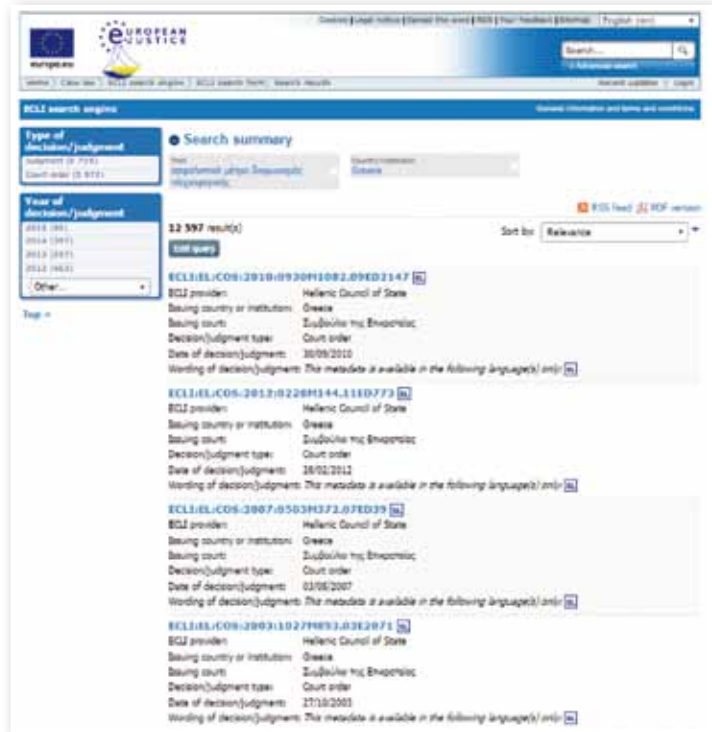
το δυνατόν ακριβέστερα το νόημα και η πρόθεση του αρχικού νομικού κειμένου.

Εφαρμογή του ECLI στο Συμβούλιο της Επικρατείας

Ήδη σήμερα είναι γεγονός η επιτυχής εφαρμογή του ECLI στο ελληνικό Συμβούλιο της Επικρατείας στο πλαίσιο του έργου BO-ECLI (Building on ECLI)⁶, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με συμμετέχοντες από την Ελλάδα το Συμβούλιο της Επικρατείας και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Δημοσίου Δικαίου (EPLO). Αυτό σημαίνει ότι οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας στις οποίες αποδίδεται κωδικός ECLI είναι διαθέσιμες σε όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες σε όλη την Ευρώπη και τον κόσμο μέσω της διασύνδεσης του ΣτΕ με την Ευρωπαϊκή Μηχανή Αναζήτησης ECLI. Μέχρι σήμερα, 69.877 αποφάσεις των ετών 1985-2015 του ελληνικού Συμβουλίου της Επικρατείας είναι διαθέσιμες στην Ευρωπαϊκή Μηχανή Αναζήτησης ECLI, και αυτός ο αριθμός αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά στο μέλλον.

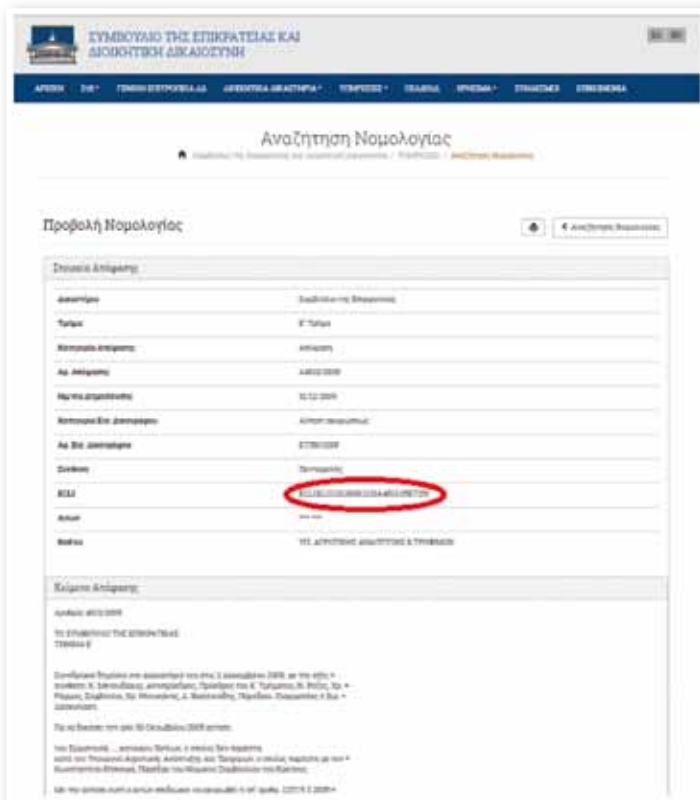
Συμπεράσματα

Το ECLI είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του αξιώματος ότι η ανάπτυξη προτύπων αποτελεί ήδη μια επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία, αλλά και του ότι η εφαρμογή τους είναι ακόμη πιο χρονοβόρα. Στο ως άνω πλαίσιο και με δεδομένο το μέγεθος των προβλημάτων που προεκτέθηκαν, η εφαρμογή του ECLI, σχεδόν έξι χρόνια μετά την υιοθέτησή του, μπορεί να θεωρηθεί ήδη μια μικρή επιτυχία, ενώ οι πιθανότητές του να ενισχύσει την προσβασιμότητα στις δικαστικές αποφάσεις σε όλη την Ευρώπη εξακολουθούν να φαίνονται ελπιδοφόρες. Παρ' όλα αυτά, απαιτείται

Παράδειγμα αναζήτησης αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας στην Ευρωπαϊκή Μηχανή Αναζήτησης ECLI

εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού και ευαισθητοποίησης του νομικού κόσμου, μεταστροφή της αντίληψης των φορέων χάραξης πολιτικής και διάθεση κονδυλίων, ώστε να προσαρμοστούν αντίστοιχα τα συστήματα, να αλληλένυμοι οι συνθήκες και να επιτευχθεί μεγαλύτερη εξάπλωση του ECLI, με βελτίωση των μεταδομένων, προσθήκη μεταφράσεων αλλά και ανάπτυξη μηχανισμού παρακολούθησης και διασφάλισης της ποιότητας ολόκληρου του συστήματος. Η τεχνολογία μπορεί να αποτελέσει σημαντικό βοήθ στην προσπάθεια αυτήν, αλλά οι πάροχοι των δεδομένων -ιδίως οι δικαστικές αρχές- πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη για την παροχή επαρκούς, σωστής και συνεχώς εμπλουτιζόμενης πληροφορίας και συνόλων δεδομένων έχοντας κατά νου ότι το ECLI είναι απλά ένα μέσο προς την επίτευξη ενός σκοπού: τη βελτίωση της προσβασιμότητας στη νομολογία, την εσχάση της διαφάνειας της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου^{7, 8}.

Παράδειγμα του πώς η απόδοση κωδικού ECLI στις αποφάσεις είναι πλέον ορατή στην Προβολή Νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΔΕΚ απόφ. 6.10.1982 (C-283/1981 - Srl CILFIT και Lanificio di Gavardo SpA κατά Ministero della Sanità) (ECLI:EU:C:1982:335)
2. EE C 294 E της 3.12.2009, σ. 27 έως 32 (CELEX: 52008IP0352)
3. EE C 127 της 29.4.2011, σ. 1 έως 7 [CELEX: 52011XG0429(01)]
4. https://e-justice.europa.eu/content_european_case_law_identifier_ecli-175-en.do
5. https://e-justice.europa.eu/content_ecli_search_engine-430-en.do
6. www.bo-ecli.eu
7. Πηγή για το άρθρο: *Marc van Opijnen*, "Gaining Momentum. How ECLI Boosts Accessibility of Case Law in Europe", άρθρο το οποίο παρουσιάστηκε στο Συνέδριο "Law via the Internet", Λευκωσία, Κύπρος, 2016.
8. Αυτή η δημοσίευση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα περιεχόμενα αυτής της έκδοσης αποτελούν αποκλειστική ευθύνη του συντάκτη και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι απηχούν τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.